

Fjodor Mihajlovič Dostojevski: Zločin in kazen

- Raskolnikov obišče starko Aljono Ivanovno, ki jemlje zastavljene predmete. To je samo preizkušnja in še zadnji ogled, preden bo storil zločin. Pove ji, da se bo v kratkem oglasil s cigaretnico. Še sam sebi ne more verjeti, da lahko sploh pomisli na to, da bi ubil starko. Zaide v gostilno, kjer k njemu prisede pijanec Marmeladov in mu zaupa svojo življenjsko nesrečo. Žena mu je umrla, poročil se je s Katerino. Tudi njen mož je umrl, ostala je sama z otroki. V vasi ni bilo nikogar razen Marmeladova, ki bi jo hotel, zato je privolila v poroko z njim. Ko so prišli v mesto, je Marmeladov dobil službo, kmalu jo je tudi izgubil in začel piti. Doma niso imeli denarja, zato je Katerina v izbruhu obupa namignili Marmeladovi hčerki Sonji, da bi se lahko prodajala. Sonja je tiho storila, kar ji je mačeha namignila in začela služiti denar kot prostitutka. Marmeladov je zagovarjal ženo, da ni tako mislila, da jo je k temu prignala obup. Raskolnikov sliši na ulici razgovor med dvema meščanoma in Lizaveto, Aljonino sestro. Tako izve, da Aljone ob sedmih zvečer ne bo doma, torej bo starka sama. Idealne okoliščine za načrtovani umor. Doma ga čaka pismo od matere, ki mu sporoča, da se bo sestra poročila z bogatim moškim, da se bodo preselile v mesto in da bo potem tudi on lahko nadaljeval s svojim študijem. Sestra Dunja je bila vzgojiteljica pri Svidrigajlovu. On jo je začel osvajati, zalotila ju je njegova žena, obdolžila Dunjo, jo nagnala in jo očrnila v očeh vseh ljudi. Svidrigajlov je priznal, da je sam osvajal Dunjo, pa ga je zavrnila. Žena se je tako opravičila in spletna vez med nekim svojim bogatim sorodnikom Lužinom in Dunjo. Raskolnikov je proti tej poroki, ker ve, da bi se Dunja žrtvovala zanj, da tega moškega sploh ne ljubi. Še bolj trdno je določen, da bo starko ubil. Priskrbi si sekuro, gre do njenega stanovanja. Ko mu po dolgem zvonjenju starka odpre, vstopi in jo, medtem ko ona odvijata zamotano leseno cigaretnico, s topim delom sekire udari po glavi. Starka se zgrudi, vzame ji možnjček, ki ga je imela okrog vratu, in gre v spalnico, kjer je skrinja z zastavljenimi predmeti. Tedaj zasliši glasove – vrnila se je Lizaveta. Tudi njo pobije. Ko hoče pobegniti iz stanovanja, zasliši glasove in zvonec. Prideta dva, ki sta bila dogovorjena s starko. Ugotovita, da je s starko nekaj narobe (vrata so zaklenjena od znotraj, ona pa ne pride odpret), zato gresta po hišnika, medtem časom pa Raskolnikov zapusti stanovanje. Ko pride domov, se mu začne blesti, predmete skrije najprej v svoji sobi, nato jih odnese na neko drugo dvorišče. Izve, da mora na policijo – vendar ne zaradi umora, ampak ker ne plačuje najemnine. Na policiji se pogovarjajo o umoru – ko to zasliši, izgubi zavest. Pomaga mu prijatelj, študent Razumihin, ki skrbi za njega v navalih vročice. Umora pa obdolžijo soboslikarja Mikolko (tudi v R sanjah kmet Mikolka, ki kruto pobije svojega konja; ta Mik. je povsem drugačen, zločin prevzame nase), ki je delal eno nadstropje nižje. Ko mu je nekoliko bolje, se odpravi v mesto in zavije v starkino stanovanje. Presenečen je, ko vidi, da je stanovanje povsem prazno in da ga prenavljajo. Sprašuje, ali ni več krvi in zbudi pozornost. Zapusti hišo in nekateri ljudje menijo, da je to morilec in bi ga bilo treba prijaviti, toda hišnik je prepričan, da je samo pijan. Na ulici vidi množico in povoženega Marmeladova. Da ga prepeljati k njegovi družini, kmalu M. umre, Raskolnikov pa jim da za pogreb denar, ki mu ga je poslala mati. Obiščeta ga mati in sestra, vendar nad obiskom ni navdušen. Sodni preiskovalec Pjotr Petrovič je Razumihinov sorodnik. Odloči se, da ga bo obiskal, da bo šel po svoje zastavljene predmete, prstan in očetovo uro. Pjotr je začuden, da je prišel tako pozno. Razpravljajo o članku, ki je bil objavljen v časopisu. Raskolnikov ga je napisal že pred meseci, poslal ga je na nek časopis, ki pa je nehal izhajati, toda članek je kljub temu izšel v drugem časopisu in Pjotr ga je prebral. Raskolnikov razmišlja o navadnih in nenavadnih ljudeh. V prvem razredu so ljudje poslušni in ubogljivi. Ljudje drugega razreda pa kršijo zakon, za dosego cilja lahko tudi morijo (Napoleon). Ti ljudje čutijo v sebi zmožnost, da storijo velika dejanja. (Raskolnikov se tudi večkrat sprašuje, ali lahko ubije starko, ki je navadna uš, ki odira druge ljudi, z denarjem, ki bi ga dobil pa bi lahko pomagal mnogim, ki so v stiski in revni.) Na domu ga išče nek meščan. Ko Raskolnikov steče za njim, mu ta reče, da je morilec, torej ga je moral videti, ko je ubil starko.
- Svidrigajlovu umre žena, Dunji zapusti nekaj denarja. Lužin pride v mesto, Raskolnikov ga razkrinka – je umazan Čl in Dunja razdre poroko. Raskolnikov obišče Sonjo, bere mu iz evangelija (Lazarjevo vstajenje). Svidrigajlov prisluškuje njenemu pogovoru, tudi naslednji dan, ko R zaupa Sonji, da je on ubil Lizaveto in starko. Sonja ga vzpodbuja, naj se naznani policiji. R gre vmes na policijo, da odda vlogo za zastavljena predmeta, Pjotr pa ga začne zasliševati. V sosodnjem

prostoru sedi meščan, ki ga je imel za morilca, in Pjotr ga ima za presenečenje. Še prej pa privedejo soboslikarja, ki prizna svoj zločin, R lahko gre, meščan se mu pride opravičiti in mu pove, da ga je videl, ko se je vrnil v starkino stanovanje in bil presenečen, da ni več krvi. Ko Raskolnikov prizna Sonji svoje dejanje, spozna, da je sam navaden človek, da ni Napoleon. Če bi bil nenavaden, sploh ne bi razmišljal, ali je sposoben ubiti starko. Starke ni ubil zaradi denarja, zanimalo ga je, ali je zmožen prestopiti mejo. Ugotovil je, da ni. Sonja mu obljubi, da mu bo stala ob strani, da bo šla z njim v Sibirijo.

- R obišče preiskovalni sodnik. Pove mu, da je pleskar sprejel dejanje in krivdo nase, ker je pripadnik sekte razkolnikov, ki nalaga vernikom, da vzamejo trpljenje nase. Toda on je vedel, da je pravi morilec Raskolnikov in da naj se raje prijavi sam, ker kaznen ne bo tako huda.
- Svidrigajlov napiše Dunji pismo in ji pove za bratov zločin. Zvabi jo v svojo sobo in jo poskuša prisiliti v poroko oz. spolni odnos. Ko jo hoče posiliti, Dunja vzame revolver, pove, da ve, da je zastupil svojo ženo in da ga bo ustrelila, če je ne spusti. Svidrigajlov jo izziva, ona ustrelji, vendar ga krogla samo oplazi, v drugo pa je slabo nabila pištolo. Tretjič ne more več streljati, S. jo spusti iz sobe, sam naredi kasneje samomor. Dunja se poroči z Razumihinom.
- R gre na policijo, hoče se prijaviti, pa ne zmore. Ko pride iz stavbe, zagleda Sonjo in se vrne nazaj ter prizna svoj zločin. Obsojen je na osem let lažjega prisilnega dela v Sibiriji, Sonja gre z njim, zaljubita se. Novo življenje bo mogoče z vero v Boga, z ljubeznijo.
- **Rodion Raskolnikov** – razcepljena osebnost
- osrednja oseba romana
- na strani ponižanih in razžaljenih
- zločin zagreši zaradi ideje: Napoleon je ubil na tisoče ljudi, pa ni prinesel sreče; on bi moč uporabil za to, da bi uveljavil socialno pravičnost; ne ve pa, ali je dovolj močan, da bi idejo lahko uresničil
- umor je prikazan naturalistično, grozljivo = vsak umor, ne glede na to, kako je izvršen, je grozljiv, protinaraven
- R ubije človeka v sebi; zateče se v svojo sobico, kjer leži, prespi štiri dni (Lazar je bil mrtev štiri dni, preden ga Jezus obudil v novo Ž)
- ko pomaga Marmeladovu, dobi spet moč, ker je pomagal ubogemu; toda v pogovoru s Sonjo se začne začetek njegovega vstajenja – mora se prijaviti, če hoče začeti novo Ž – njegovo vstajenje se dejansko začne v Sibiriji
- **Lužin** - neobčutljiv
- negativna oseba
- gleda na lastne koristi
- za ženo si želi lepo, a revno dekle, ki bi v njem videla dobrotnika
- Sonjo skuša očrtniti tako, da ji podtakne bankovec in jo obdolži kraje, vendar njegovo podlost razkrinkajo
- **Svidrigajlov** - pohoten
- osvaja Dunjo, vendar na koncu prizna svojo krivdo in prevzame sramoto nase; ko izve za poroko Dunje z Lužinom, pride v Peterburg, da bi jo preprečil, ker ve, da bi bila Dunja v zakonu nesrečna
- skuša izkoristiti R zločin za to, da bi pridobil Dunjo, toda ona mu ne verjame oz. če je brat storil zločin, naj bo kaznovan
- v njem se bojujeta dobro in zlo, na koncu zmaga Čl
- vidi, da je svet neurejen, vendar ne verjame (kot R), da ga je možno spremeniti, zato se mu zdi vse nesmiselno in dolgočasno
- **Porfirij Petrovič**
- bister preiskovalni sodnik, ki sicer ve, da je R ubil starko, a mu umora ne more dokazati; zato pride k njemu in mu predlaga, da se sam prijavi; R se prijavi samo zaradi Sonje

- Marmeladov – sladko Ž
- Razumihin – razum
- Sonja – gr. moder
- Lizveta – hebr. izkazujoča čast Bogu